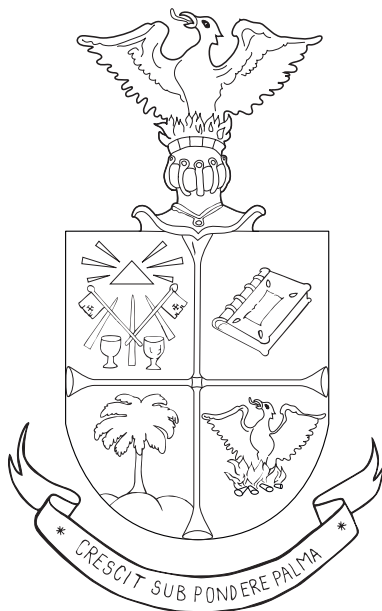

Glossa Iuridica

X. évfolyam, 3. szám

Tematikus szám

Szükség van-e Magyarországon jogi-igazgatási szaknyelvújításra?

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Bónis Péter, Böcskei Elvira, Bruhács János, Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia, Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia, Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Manzinger Krisztián, Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor, Osztoivits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István, Szabó Imre, Szabó Zsolt, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András, Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

E SZÁM SZERKESZTŐI:

FÓRIS ÁGOTA, SÓLYOM RÉKA

ISSN 2064-6887

A tanulmányok és a lapszám elkészítését a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely „Szükség van-e Magyarországon jogi-igazgatási szaknyelvújításra? Jogi-igazgatási terminológiastratégia kialakítása” című pályázata keretében a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara támogatta.

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

valamint

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László, ügyvezető

A MAGYAR JOGI SZAKNYELV HELYZETE SZERBIÁBAN: BÜSZKE MÚLT, KÜZDELMES JELEN, BIZONYTALAN JÖVŐ

KORHECZ TAMÁS

egyetemi tanár (UNION Egyetem, FLV, Újvidék)

Absztrakt

Ezen tanulmány a magyar jogi szaknyelv helyzetét és állapotát ismerteti és elemzi a szerbiai Vajdaság területén. Az írás célja, hogy a rendelkezésre álló források, valamint a szerző gazdag személyes tapasztalata alapján azonosítsa és elemezze azokat a tényezőket és körülményeket, amelyek meghatározzák a magyar (jogi) nyelv helyzetét és használatát a szerb államszervezetben belül. A tanulmány egyebek mellett foglalkozik a magyar nyelv használatának feltételeként a vajdasági magyar jogásztársadalom állapotával, az egyetemi jogászképzéssel és a hivatalos nyelvhasználat jogi kereteivel. A tanulmány rámutat arra, hogy a relatív kedvező jogi keretek ellenére a magyar jogi szaknyelv használata visszaszorulóban van Szerbiában. Mindazonáltal számos területen az előrelépés lehetősége is adott. Noha a magyar jogi szaknyelv presztízse és elterjedtsége, amely múlt század hetvenes és nyolcvanas éveiben volt legnagyobb, aligha ismétlődhet meg a közeljövőben, a kínálkozó fejlesztési lehetőségek még korántsem lettek kimerítve.

Kulcsszavak: magyar jogi szaknyelv, államszervezet, hivatalos nyelvhasználat, Szerbia, Vajdaság, jogászképzés.

THE POSITION OF THE HUNGARIAN LEGAL LANGUAGE IN SERBIA: PROUD PAST,
DIFFICULT PRESENT, FRAGILE FUTURE

Abstract

This essay elaborates the position and condition of the Hungarian legal language in Vojvodina province, Serbia. The goal of this paper is – based on the relevant literature and rich personal experiences of the author – to specify and analyze factors and circumstances that determine the position and usage of the Hungarian (legal) language within the Serbian state organization. Among others, this paper deals with the condition of the branch of Hungarian

lawyers in Serbia, as a basis for the official use of the Hungarian language, with the education of lawyers, such as with the legal framework of the official language use. The essay argues that despite the relatively favorable legal framework, the use of the Hungarian legal language shows tendency of decline in Serbia. However, in some areas, there is a space for progress as well. Although there is little hope that the prestige and the use of the Hungarian legal language, which used to be widespread in the seventies and eighties of the 20th century will occur once again, the available tools for progress have not fully been exploited yet.

Keywords: Hungarian legal language, state organization, official language use, Serbia, Vojvodina, legal education

1. Bevezető – témafelvetés

A saját nyelv, az anyanyelv fontosságáról sokan és sokszor írtak már, nehéz róla újat közölni. Mégis fontos elismételni, hogy a körülöttünk és bennünk élő világot elsősorban a nyelven keresztül tudjuk felfogni és értelmezni, a nyelv segítségével gondolkodunk, a nyelven keresztül tudjuk megértetni magunkat másokkal, a nyelv az emberi kultúra és civilizáció amalgámja. De a nyelv a nemzetépítés és a nemzetrombolás eszköze is lehet, elsősorban azáltal, hogy az államszervezetben milyen helyzete van egy-egy nyelvnek.

A jogi szaknyelv más szaknyelvekhez hasonlóan csoportnyelvet képez, amelynek további összetevői-elemei vannak, a jogalkotás nyelve, a jogalkalmazás nyelve, a jogtudomány-jogirodalom nyelve, valamint jogi oktatás nyelve.¹ Jogi szaknyelvvél általában csak azok a nyelvek rendelkeznek, amely nyelveket használó népek képesek voltak államot létrehozni, azaz számos olyan nyelv létezik a földön, amelynek nincs saját jogi nyelve. Ezek a sokszor zárt, és rendszerint kis létszámú nyelvi közösségek, csupán a szokások szabályaira vonatkozóan rendelkeznek bizonyos „jogi” nyelvvél, a lakóhelyükön uralkodó állam jogát, csupán annak (idegen) nyelvén használják. Számos izgalmas kérdést vet fel az őshonos nemzeti kisebbségek jogi nyelvének kérdésköre. Itt olyan etnikai-nyelvi közösségekről beszélhetünk, amelyek számszerű kisebbséget alkotnak egy állam területén, de amelyek nyelve egy másik államban az államnak és a jognak a „természetes és uralkodó nyelve”. Európában ez a jelenség mindennaposnak számít. Egyszer adott egy állam,

1 LETSCH Endre: *A jog alkotása és nyelve. Barangolás a legisztika és a lingvisztika világában*. Újvidék, Forum Könyvkiadó Intézet, 2017, 157.

amelyben élnek egyrészt a nyelvi többséghez tartozó állampolgárok, akiknek a (szak)nyelvén működik az állam, oktatják, kutatják, alkotják és alkalmazzák a jogot, másrészt élnek a különböző nyelvi kisebbségekhez tartozó állampolgárok, akiknek az anyanyelvén egy másik, néha szomszédos állam működik, és ott az ő nyelvükön oktatják, kutatják, alkotják és alkalmazzák a jogot. Tehát a kisebbség által anyanyelvként használt nyelvének a keretében kialakult a jogi szaknyelv, de azt rendszerint nem a szülőföldjükön hatalmat gyakorló állam használja, hanem egy másik állam. Mit történik egy ilyen helyzetben? A kérdésselvetés korántsem szónoki, hiszen az európai államok többsége kisebb-nagyobb mértékben lehetővé teszi, hogy az állam a nemzeti-nyelvi kisebbség anyanyelvét is használja működése során, ez a nyelvhasználat pedig a jogi szaknyelv használatát is jelenti. Egyes államok és egyes kisebbségi közösségek esetében az állam hivatalos államnyelv státuszt biztosít a kisebbség nyelvének az ország kisebbség által lakott részén, sőt, arra is van példa, hogy az állam egyenrangú hivatalos nyelve lesz a kisebbség nyelve. Hogy csak a legismertebb példákat említsük. Finnországban a svéd nyelv az ország egyenrangú hivatalos (állam)nyelve a többség által használt finn nyelv mellett, vagy az olasz nyelv egyenrangú hivatalos nyelv a svájci központi állam szintjén, Ticino kantonban pedig kizárólagos hivatalos nyelv.² Ticinótól keletre, Olaszország Dél-Tirol tartományában a német az olasszal egyenrangú hivatalos nyelv. A Kárpát-medencében élő népes magyar kisebbségek esetében az államok ugyan nem ismerik el a magyar nyelv egyenrangú hivatalos használatát, de a jogi keretek rendszerint lehetővé teszik, hogy a magyar nyelvet az államszervezet is használja, elsősorban a polgárokkal való ügyintézés során (közigazgatási és bírósági eljárások vezetése során, választási eljárásokban, önkormányzati választott testületek munkájában, közokiratok kiadásakor stb.). Ezzel tulajdonképpen el is érkeztünk az általam vizsgált problémakörhöz, jelesül a magyar jogi szaknyelv helyzetéhez, állapotához a Kárpát-medencében, pontosabban a Délvidéken, a Vajdaságban, amely ma a független Szerbia részét képezi. Írásom arra keresi a választ, hogy milyen a magyar jogi szaknyelv állapota a Vajdaságban ma, mely tényezők befolyásolják a jogi szaknyelv állapotát, és milyen intézkedésekkel lehetne elősegíteni a jogi szaknyelv térnyerését és minőségi felvirágoztatását a Vajdaságban? Írásom az alábbi tematikus fejezetekre tagozódik. A bevezetőt követő második fejezetben téziseket fogalmazok meg, a vajdasági magyar jogi szaknyelv állapotáról, valamint arról, hogy mi befolyásolja azt, mitől is függ a jogi szaknyelv állapota. A harmadik fejezet-

2 KORHECZ Tamás: A hivatalos nyelvhasználat szabályozása. *Létünk*, 2013/Különszám, 100.

ben, a vajdasági magyar jogi szaknyelv emberi erőforrását, a magyar nyelvű jogászok képzését, az intézményesített jogásképzést vizsgálom. A negyedik szerkezeti egység keretében betekintést nyújtok az „aranykorba”, abba az időszakba, amikor a kisebbségi lét keretében, a magyar jogi szaknyelvet a szerbiai államszervezet a legintenzívebben használta, azaz a magyar jogi szaknyelv használati értéke és fontossága kitapintható volt a mindennapokban. Az ötödik, záró fejezetben a magyar jogi szaknyelv gazdagítására vonatkozó esélyeket és lehetőségeket lajstromozom.

2. Tézisek

A nyelv a nemzeti kisebbségek önazonosságának talán legfontosabb eleme, és egyúttal annak forrása is. Megőrzése, gyarapítása a közösség és identitásának az alapja, a megmaradásának az eszköze. Ugyanakkor, a nyelv a kommunikáció legfontosabb eszköze is, presztízse, a vonzerője, használati értéke attól függ, hogy az adott közegben mennyire alkalmas az információk, a tudás, az ismeretek átadására és megszerzésére. Annak a nyelvnek a használati értéke, amely kiszorul az államszervezetből, a közéletből, devalválódik, ezért roppant fontos szempont, hogy az államszervezet használja-e a kisebbség anyanyelvét.³ Amennyiben a jogrendszer lehetővé teszi azt, hogy az állam a működése, a jogalkalmazás során a kisebbségi nyelvet (is) használja, akkor ehhez elengedhetetlenül szükség van arra, hogy az adott kisebbségi nyelv keretében létezzen egy többé kevésbé kodifikált és egységes jogi szaknyelv, hiszen csakis ezen keresztül működhet az állam kommunikációja az adott kisebbségi nyelven. Ebben az esetben a magyar jogi szaknyelv megteremtése a kisebbségi, esetünkben, a magyar nyelven (is) működő állam *conditio sine qua non*-ja, vagy *argumentum a contrario*, a kisebbségi élethelyzetben a magyar jogi szaknyelv szükségtelen, értelmetlen, ha az államszervezet nem működik magyarul. Ez utóbbi esetben a magyar jogi szaknyelv ismerete, tudományos elmélkedés tárgyává válna, szerény gyakorlati súllyal.

Ezzel összefüggésben, megfogalmazhatjuk ennek a munkának az első tézisét, melynek értelmében a magyar jogi szaknyelv állapota Szerbiában (a Vajdaságban) egyenes arányban van azzal, hogy a szerbiai államszervezet⁴

3 BÖSZÖRMÉNYI Jenő: *Nyelvhasználati jogok a bírósági eljárásokban (Műhelytanulmány 20)*. Budapest, Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány, 2006, 69.

4 „Államszervezet alatt nem csupán a központi állami szerveket és azok kihelyezett szerveit és szervezeti egységeit értem, hanem az államhatalom, a közhatalom helyi szerveit is, helyi önkormányzatokat, autonóm tartományokat, megyei szintű önkormányzatokat és

mennyire, milyen mértékben használja a magyar nyelvet a mindennapi működése során. Másként fogalmazva, amennyiben az államszervezet a magyarok által lakott területen, a mindennapos és szerteágazó feladatai ellátása során magyarul is működik, szóban és írásban, akkor a magyar jogi szaknyelv él, dinamikusan alakul-változik, folyamatosan új rügyeket fakaszt, gyümölcsöket terem, sokan és rendszeresen használják, a mindennapi élet elengedhetetlen tartozéka tízezrek életében, értékelhető presztízzsel rendelkezik. Ezzel szemben, amennyiben a szerbiai államszervezet a magyar nyelvet nem, vagy csak elvétve, kivételes esetekben és csak némely feladatának ellátása során használja, akkor a magyar jogi szaknyelv háttérbe szorul, elveszíti használati értékét.

Az alaptézisemet kibontva azt is igyekszem megfogalmazni, vajon mitől is függ az, hogy a szerb államszervezet mennyire használja a magyar nyelvet, mennyire működik, magyar nyelven (is)? Ennek a toposznak számtalan, kölcsönösen ható eleme létezik, de ezek közül kiemelkedő jelentősége van a közvetveközvetőknek:

- A magyar nyelv hivatalos használatát lehetővé tevő és támogató, kisebbségbarát alkotmányos és törvényes keret.
- A magyar nyelv használatát szavatoló jogi keret gyakorlati érvényesítését biztosító kormányzati szándék megléte, a bírósági jogvédelem hatékonysága.
- A magyar nyelv hivatalos használatára vonatkozó erőteljes, valós lakossági igény megléte, amely leginkább a magyar anyanyelvű lakosság demográfiai helyzetétől, a magyar nyelvet ismerők számától és területi koncentrációjától függ. A valós igény megléte attól is függ, hogy a magyar nyelv használata mennyire elterjedt államszervezeten kívül és köz- és nyilvános szférában, (oktatás, egészségügy, kereskedelem, média stb.).
- A nyelvi jogok érvényesítését és gyakorlati alkalmazását serkenteni képes magyar kisebbségi politikai szervezetek tevékenységétől, annak sikerességétől, érdekérvényesítési képességétől.
- Magyarország (anyaország) kormányzati politikájától, annak érdekérvényesítő képességétől.

a közhatalmat és közfeladatokat ellátó és gyakorló közintézményeket, közművállalatokat és független hatóságokat (például médiahatóságok). Az államszervezet felépítéséről bővebben lásd: HALÁSZ Iván: *Az állam és az államszervezet fogalma*. In: TÉGLÁSI András (szerk.): *Az állam szervezete*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018, 15–26.

A fenti tézisek értelmezése, kibontása, konkretizálása és gyakorlat orientált elemzése meghaladja ezen tanulmány kereteit, ezért a fent megfogalmazott felvetésekkel kapcsolatban, csupán egy néhány tartalmi megjegyzést tennék.

2.1. A kisebbségi hivatalos nyelvhasználatot serkentő jogi keretek

A magyar nyelv hivatalos használatát meghatározó szerbiai alkotmányos és törvényes keret aránylag megengedő és kisebbségbarát, különösen akkor, ha azt a szélesebb térség államainak szabályozásával vetjük össze. Ugyanakkor a jogszabályi keret számos ponton ellentmondásos és terjengős, ami nem segíti elő a jogértelmezést és a jogvédelmet.⁵ A hagyományosan magyarok lakta térségben a magyar nyelv hivatalos nyelv, ami biztosítja, hogy magyar nyelven lefolytathatók az elsőfokú bírósági és közigazgatási eljárások, a hatóságok előtt szóban és írásban használható a magyar nyelv, a választott testületek magyar nyelven is működhetnek, az ügyfél kérésére kiadhatók magyarul is a közokiratok, kötelezően fel kell tüntetni a hatóságok épületein azok elnevezését, a földrajzi neveket, továbbá a helységneveket magyar nyelven is stb.⁶ Mindazonáltal a nyelvi egyenrangúság törvényi szinten sem teljes, és az államszervezet számos feladata során egyes törvények a magyar nyelv hivatalos használatát nem támogatják.⁷

2.2. Jogértévesítés és joggyakorlat

A relatív kisebbségbarát jogi keretek gyakorlati érvényesítése és hatékony bírósági védelme a magyar nyelv hivatalos használatának Achilles-sarka, leggyengébb láncszeme. Az ET Keretegyezményének monitoringja során született jelentések alapján, de a kérdést kutató szerzők véleménye és a

5 KORHECZ Tamás: *Constitutional Rights without Protected Substance: Critical Analysis of the Jurisprudence of the Constitutional Court of Serbia in Protecting Rights of National Minorities*. In: TRIBL Norbert (ed.): *Minority and Identity in Constitutional Justice*. Szeged, International and Regional Studies institute, 2021, 27–28.

6 BERETKA Katinka: *Language Rights and Multilingualism in Vojvodina*. *International Journal on Minority and Group Rights* 2016/4, 511–512. KORHECZ Tamás: *Official Language and Rule of Law: Official Language Legislation and Policy in Vojvodina Province, Serbia*. *International Journal on Minority and Group Rights* 2008/4, 470.

7 Törvény a közbeszerzésekről (Zakon o javnim nabavkama). *Szerb Köztársaság Hivatalos Közlöny*, 91/2019 szám 42. szakasz előírja, hogy a közbeszerzési eljárás kötelező nyelve a szerb, de a megrendelő kivételesen idegen nyelven is mejelentetheti a felhívást, a kisebbségi nyelvű közbeszerzési eljárás lefolytatását a törvény nem irányozza elő.

szerbiai hivatalos jelentések alapján is megállapítható, hogy a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó jogok évtizedek óta hiányosan érvényesülnek a gyakorlatban.⁸ A szavatolt jogok és azok alkalmazása gyakran távol esik egymástól, a nyelvi jogok védelme pedig nem hatékony. A jog és annak érvényesítése közötti olló egyre tágabbra nyílik. A kormányzati szándék hiánya egyértelműen tetten érhető. A tételes jog forrásai nincsenek magyarra fordítva, hiányoznak a megfelelő úrlapok, az emberi erőforrások hiánya látványos és ennek feloldására még korlátozott erőfeszítések sem történnek. Hiányoznak a költségvetési céleszközök, a digitális térben egyre erősödő e-közigazgatás pedig nem kínálja magyar nyelven az állami szolgáltatásokat.

2.3. A hivatalos nyelvhasználat demográfiai korlátjai, az igények kérdése

A kisebbségi, így a szerbiai magyar hivatalos nyelvhasználat kérdését sokban befolyásolja a nyelvet ismerő és használó közösség összlétszáma, térségi koncentrációja, a nyelvhasználat általános elterjedtsége az élet különböző területein, a nyelv státusa a múltban.⁹ Az összehasonlító joggyakorlat, a számunkra útmutató példák is arról tanúskodnak, hogy a kedvező jogi keret és a valós kormányzati szándék megléte esetében is csak akkor működhet az államszervezet kisebbségi nyelven, ha a közösség létszáma és területi koncentrációja ezt lehetővé teszi, ha a kisebbségi nyelv az államon kívül is széleskörű használatban van a kereskedelemben, a közterületeken, az oktatási, az egészségügyi, valamint a szociális intézményekben, a digitális térben, másszóval, ha az adott nyelv a mindennapi kommunikáció hatékony eszköze a családi otthonok falaink kívül is.¹⁰ Ennek hiányában nincs ok arra, sőt igény sincs arra, hogy az államszervezet is működjön a kisebbség nyelvén, hogy a kisebbségi jogi szaknyelvet az állam használja. Amennyiben a fenti általános megállapításokat a vajdasági magyarokra alkalmazzuk, akkor megállapíthatjuk, hogy a közösség demográfiai helyzete, a magyar nyelv jelenléte a közéletben folyamatosan zsugorodik, mégis, még ma is, Szerbiában aránylag nagy létszámú nemzeti kisebbség a magyar, anyanyelve pedig a tömbben élő közösségek esetében továbbra is a nyilvános nyelvi kommunikáció domináns eszköze. A legfrissebb, 2022-es népszámlálási adatok alapján közölhető, hogy hat járási jellegű önkormányzat területén a magyarok a lakosság többségét alkotják

8 KORHECZ Tamás: A hivatalos nyelvhasználat jogi kerete a Vajdaságban – Szerbiában – Jog és Gyakorlat. *Magyar Tudomány*, 2009/2, 1319–1320.

9 KORHECZ (2008) i. m. 465.

10 Uo. 464.

(Magyarkanizsa, Zenta, Topolya, Ada, Kishegyes, Csóka). Ugyanakkor 2011-hez képest Szabadkán és Óbecsén már elveszett a relatív magyar többség.¹¹

2.4. Kisebbségpolitika, érdekérvényesítés

A vajdasági magyar közösség politikailag szervezett, saját politikai identitással rendelkező nemzeti-nyelvi közösség. A politikai érdek érvényesítést vállaló, nemzeti előjelű (magyar) politikai pártok és szervezeteik közül valós politikai súllyal, érdekérvényesítő kapacitással, valamint számottevő tagsággal csupán a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) rendelkezik. A párt választott képviselői a hatalom minden szintjén, országos, vajdasági tartományi és önkormányzati szinten is a választott testületekben megválasztott képviselőkkel rendelkeznek, sőt, majdnem mindenhol a kormányzó hatalmi koalíció részét képezik. A választott országos kisebbségi önkormányzatban, a Magyar Nemzeti Tanácsban (MNT) 2022 ősze óta kizárólag a VMSZ jelöltlistájáról bejutott tagok ülnek.¹² A VMSZ program jellegű dokumentumaiban a magyar nyelv hivatalos használatának az érvényesítése a párt megalakulása óta jelen van, de a gyakorlati tevékenysége során a kérdés csak elvétve jelenik meg. A VMSZ irányítása alatt működő nemzeti tanács, amelynek a hivatalos nyelvhasználat elmozdítása alkotmányos joga és kötelezettsége, hasonlóan visszafogott érdekérvényesítést vállalt az elmúlt hét-nyolc évben. 2021-ben ugyan több év késéssel megszületett az MNT nyelvhasználati (és nem hivatalos nyelvhasználati) új stratégiája, de annak gyakorlati végrehajtása nem követhető nyomon.¹³

2.5. Nemzetpolitika és a hivatalos nyelvhasználat

Magyarországnak 1990 óta alkotmányos kötelezettsége a vajdasági (és más határon túl élő) magyarok szülőföldön történő megmaradásának és boldogulásának a támogatása. 2010 óta ez a politika új dimenzióban valósul meg.

11 Köztársasági Statisztikai Intézet (Repulički Zavod za Statistiku): *Nemzeti hovatartozás – községenkénti és városenkénti bontásban (Nacionalna pripadnost - podaci po opštinama i gradovima)*. Beograd, Republički zavod za statistiku, 2023, 38–54.

12 A közvetlenül megválasztott Magyar Nemzeti Tanács történetében 2010 óta 2022 ben fordult elő először, hogy egy lista indult a választásokon, így a VMSZ minden helyet megszerzett. Lásd: https://hu.wikipedia.org/wiki/2022-es_magyar_nemzeti_tanacsji_valasztas (2022. 10. 23.)

13 *A MAGYAR NEMZETI TANÁCS HIVATALOS NYELV- ÉS ÍRÁSHASZNÁLATI STRATÉGIÁJA 2021–2026*, <https://www.mnt.org.rs/dokumentum/nyelvhasznalati-strategia-2021-2026> (2022. 10. 23.)

Kettős állampolgárság, a történelmi csúcson levő magyar–szerb politikai kapcsolatok, a páratlan vajdasági gazdaság-fejlesztési program új esélyeket teremtett a közösség számára. Minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy az utóbbi évtizedben ugrásszerűen növekedett a vajdasági magyaroknak juttatott magyarországi kormányzati támogatások nagysága, és az is, hogy a magyar és szerb kormányzat kétoldalú és nemzetközi együttműködése, kölcsönös bizalma látványosan felívelő pályára állt. Mindez azonban a magyar nyelv szerbiai államszervezetben meglévő helyzetét nem érintette kedvezően, sőt, a kérdés az államközi politikai egyeztetések során szóba sem került, legalábbis a nyilvánosság bevonásával nem.

3. Magyarok a szerbiai jogászképzésben

Az előző fejezetben rámutattunk arra, hogy ahhoz, hogy a szerb államszervezetben a magyar nyelv mindennapos használatban lehessen, hogy a magyar jogi szaknyelv éljen és gyarapodjon, ahhoz megfelelő emberi erőforrásokra is szükség van. Olyan köztisztviselőkre, hivatalnokokra, bírókra, ügyészekre, ügyvédekre, közjegyzőkre és nem utolsósorban szakfordítókra, akik a magyar nyelvet, a magyar jogi szaknyelvet megfelelő szinten ismerik. Nem állítom, hogy egyedül okleveles jogászokra, a magyar és szerb jogi szaknyelvet egyaránt jól ismerő jurátusokra van szükség, de talán kijelenthetjük, hogy rájuk van a leginkább szükség, ők képezik a magyar nyelv hivatalos használata szempontjából a legfontosabb, és egyúttal helyettesíthetetlen láncszemet. Ilyen jogászok pedig elsősorban a magyar anyanyelvű polgárok közül kerülhetnek ki. Ebből a szempontból érdemes megvizsgálni a szerbiai jogászképzés nyelvét és állapotát, a jogi képzésben részesülő magyar egyetemi hallgatók számát és arányát.

A felvetett kérdésekre adott rövid válasz az, hogy a Szerbiában nincs magyar nyelvű vagy kétnyelvű szerb–magyar tannyelvű egyetemi jogászképzés, és a magyar jogászhallgatók száma aránytalanul alacsony, akár a lakossági arányokat vizsgáljuk, akár ha a magyar egyetemi hallgatók szakonkénti megoszlását vesszük alapul. A jogi szakirány népszerű szakirány Szerbiában, a hat állami alapítású egyetemen és legalább annyi akkreditált magán alapítású egyetem jogászképzésére évente sokezer hallgató iratkozik be, ebből az államilag támogatott helyekre is jóval több mint ezer új hallgatót vesznek fel évente. A szülőföldön tanuló vajdasági magyar jogászhallgatók óriási többsége a vajdaságban működő jogi karokra iratkozik, a magyarok csak elvétve tanulnak a szülőföldjükön (a Vajdaságon) kívüli szerbiai egyetemeken valame-

lyikén. A magyar nemzetiségű vagy magyar anyanyelvű jogászhallgatókról nem vezetnek nyilvántartást, nincsenek erre vonatkozó statisztikai adatok. Ugyanakkor a Magyar Nemzeti Tanács ösztöndíj programja lehetővé teszi, hogy többé kevésbé feltérképezhessük a magyar jogászhallgatók számát és arányát, hiszen az MNT ösztöndíjat a szerbiai magyar nemzetiségű egyetemisták óriási többsége megpályázza. Az MNT adatai alapján elmondható, hogy a legutóbbi két év kivételével, évente kevesebb mint tíz magyar hallgató kezdte meg a jogi tanulmányait.¹⁴ A számok magukért beszélnek, hiszen ezek alapján megállapítható, hogy a jogászhallgatók között a magyar anyanyelvű jogászhallgatók aránya messze, többszörösen elmarad a magyarok arányától a szerbiai összlakosságon belül. A helyzeten nem változtat az sem, hogy a Magyarországon továbbtanulók egy része jogi szakra iratkozik (ott is kis arányban), mert ezen egyetemi hallgatók többsége az oklevél megszerzése után nem tér vissza a szülőföldjére. A fentekben már említettük, hogy a jogászképzés ma Szerbiában sehol sem folyik magyarul, de két nyelven, szerbül és magyarul sem. Sőt, mi több, a jogászképzésen belül nincs szervezett magyar szaknyelvi képzés sem. Ezen a téren ugyan az elmúlt két évben voltak próbálkozások, de ezek eredményeit ma még korai lenne értékelni. A jogászképzés keretében nem csupán a hallgatók, de az oktatók esetében is látványos a magyar anyanyelvűek hiánya. Pillanatnyilag docensi vagy professzori kinevezéssel mindössze öt magyar anyanyelvű jogot előadó egyetemi tanár vagy docens tevékenykedik valamely szerbiai egyetemen,¹⁵ a tanársegédek száma pedig ezt sem éri el. A jogászképzésben meglévő, évtizedek óta tapasztalható alulreprezentáltság egyenes következménye az, hogy aránytalanul kevés a magyar anyanyelvű bíró, ügyész, ügyvéd, közjegyző, jegyző, végrehajtó és jogi munkát végző közigazgatási tisztviselő, a meglévők többsége pedig néhány éven belül nyugdíjba vonul.¹⁶ Ami a gondokat tovább tetézi, a lehetőségeket pedig tovább szűkíti, hogy a magyar anyanyelvű jogászok nagy hányada a magyar jogi szaknyelvet csak hallomásból ismeri, tanulmányai során nem használta, abban nem járatos, munkája során nem, vagy alig használja.

14 A 2021/2022, valamint a 2022/2023 tanévben a magyar állam támogatásával külön jogász ösztöndíj programot indított az MNT, ennek keretében 15-17 elsőéves magyar jogászhallgató kapott nagy összegű ösztöndíjat.

15 Ezen tanulmány szerzőjén kívül ezek Dr. Dudás Attila, Dr. Beretka Katinka, Dr. Víg Zoltán és Dr. Pásztor Bálint.

16 Jogászokból hiány van – Biztos munkahely annak, aki ezt a szakmát választja. *Magyar szó napilap*, 2022. március 5. https://www.magyarszo.rs/hu/4868/vajdasag_zenta/260734/Jogaszkonferencia-Zentan-zenta-Nyilas-Mihaly-Dr-Pasztor-Balint-jogaszkonferencia.htm (2022. 12. 11)

Noha a nagy Hans Kelsen szinte egyenlőségjelet tett az állam és a jog közé, a fenti eszmefuttatással nem azt szerettem volna sugallani, hogy a szerbiai államszervezet működése magyar nyelven csupán az okleveles jogászoktól függ, ahhoz természetesen szükség van a szaknyelvet ismerő és használó középiskolai végzettségű anyakönyvvezetőkre, referensekre, előadókra, tanácsosokra és más hivatalnokokra is. Amit viszont mondani szerettem volna, hogy a magyar nyelv hivatalos használata, a magyar jogi szaknyelv kialakítása, fejlesztése és alkalmazása elképzelhetetlen az azt ismerő magyar anyanyelvű jogászok nélkül.

4. A magyar nyelv hivatalos használatának „aranykora”

Elemelve a magyar jogi szaknyelv és az államszervezeten belüli helyzetének aktuális állapotát, érdemes az előzményekre is visszatekinteni. Amíg a jövőbe tekintünk, a jelen vizsgáljuk, nem árt a múltból tanulni. Ennek eleget téve, a jelen fejezetben röviden áttekintjük azt a történelmi időszakot, amelyben a Délvidéken a magyar nyelv erőteljesen jelen volt az akkori Jugoszlávia államszervezetének működésében, amikor a magyar jogi szaknyelv jelentősége és elterjedtsége jóval a jelenlegi szint felett volt. Ezt az időszakot 1977 és 1991 közé tehetjük. 1977-ben – az 1974-es alkotmány alapján – megszületett és elkezdték alkalmazni a Nemzetek és nemzetiségek egyenrangú hivatalos nyelvhasználatát szabályozó vajdasági törvényt,¹⁷ míg 1991-ben jogilag befejeződött Vajdaság autonómiájának leépítése, és az 1977-es nyelvtörvényt felváltotta a jogokat sokban korlátozó 1991-es szerbiai nyelvtörvény, ami módosításokkal, de ma is hatályos.¹⁸ A nevezett 14 éves időszak ugyan korántsem előzmények nélküli volt, hatása pedig nem szűnt meg egy tollvonással 1991-ben, mégis érdemes éppen ezt az időszakot sajátos nyelvi „aranykorként” minősíteni. De lássuk csak, milyen kézzelfogható tényekkel és érvekkel támaszthatjuk alá, hogy valóban ez volt a Trianon utáni időszak „aranykora” a magyar nyelv hivatalos használata és a magyar jogi szaknyelv állapota tekintetében.

17 Törvény a nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásmódjának egyenrangúságának a biztosításáról a meghatározott szervezetekben, szervezetekben és közösségekben. *Vajdaság SZAT Hivatalos Lapja*, 1977/29.

18 Törvény a nyelvek és írásmódok hivatalos használatáról (Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama). *Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye*, 1991/45.

4.1. Aranykor az igazságügyben és a közigazgatásban

A szerb-horvát és a négy hivatalos nemzetiségi nyelv (magyar, szlovák, román és ruszin) egyenragú hivatalos nyelvhasználatát szavatoló vajdasági nyelvtörvény alkalmazása komoly feladatot és kihívást jelentett a mindenható kommunista szövetség és a vajdaságban működő állami szervek számára. Biztosítani kellett, hogy az öt hivatalos nyelven, mindenhol, ahol erre lakossági igény van, az államszervezet működni tudjon. Biztosítani kellett a nemzetiségi nyelvek széleskörű használatát a bíróságokon, az ügyészségek és a közigazgatás tevékenységében, a választott, helyi és központi képviselő testületek munkájában, a közfeliratok elhelyezése során stb. A végrehajtásra vonatkozó legfelsőbb politikai akarat ugyan többé kevésbé jelen volt, de az ehhez szükséges emberi erőforrások, szakmai kapacitások már nem feltétlenül. A gyakorlat, többnyire a lehetőségek és igények korlátai között alakulva, változatos képet mutatott. A négy nemzetiségi nyelv közül a legkövetkezetesebben a magyar nyelv hivatalos használata terjedt el, az is elsősorban a magyarok által többségben lakott településeken, a tömbmagyarság lakta régiókban, Szabadkán és környékén (Topolya és Kishegyes), valamint a Tiszamentén (Magyarkanizsa, Zenta, Ada, Óbecse). Ehhez, a demográfiai valóságon túl, az is hozzájárult, hogy az akkori államszervezet meglehetősen decentralizált volt, és az állami feladatok legnagyobb részét a járási jellegű „községek” hajtották végre.¹⁹ A hivatalos nyelvhasználat megvalósítását komolyan segítette a jogalkotás „többszínűsítése” valamint a nemzetiségi kulcsok alapján történő foglalkoztatás. Akkoriban az államhatalom központjaként működő, Újvidéken székelő vajdasági kormányzatban létrejött a fordítószolgálat, amely lehetővé tette a Vajdaság SZAT Hivatalos Lapjának a kiadását mind az öt hivatalos nyelven, és hasonló gyakorlat alakult ki a nemzetiségek által nagyobb számban lakott összes községben is. A nemzetiségi kulcsok politikája pedig azt igyekezett szavatolni, hogy az állami szervekben, elsősorban a vezető tisztségeket, a lakossági arányokat tiszteletben tartva töltsék be a munkavállalók. Ennek azt kellett eredményeznie, hogy Szabadka környékén és a Tiszamentén a magyarok képezzék a vezetők többségét az igazságügyi szervekben, a választott testületekben, a közigazgatásban, sőt a rendőrségen

19 A „község” megnevezés Szerbiában, a Vajdaságban nem kistelepülést jelent, hanem járást, amely általában egy városi jellegű központi települést jelent és a vele határos, környező falvakat. Például Szabadka község a körülbelül százezer lakost számláló Szabadka várost jelenti, a környező, közel húsz településsel, amelyek egyike-másika akár 7-8 ezer lakosú kisváros.

is. A rendelkezésre álló adatok alapján elmondható, hogy a hatóságoknál a nemzetiségi arányokat nem mindenhol sikerült tiszteletben tartani, de ennek a politikának a következtében a magyarok aránya csaknem minden területen növekedett, és néhol az arányosságot is sikerült elérni.²⁰ A leglátványosabb eredményeket a magyar többségű községekben, a tömbben sikerült elérni, különösen a bíróságokon és a helyi közigazgatásban. A XX. század nyolcvanas éveinek közepén ebben a térségben a bírósági és közigazgatási eljárások döntően magyar nyelven folytak, a határozatok és ítéletek magyar nyelven születtek meg, sőt a másodfokú eljárások is magyarul folytak.²¹ A magyar nyelvű bírósági eljárások döntő többségét a Szabadkai Kerületi Bíróság területén folytatták le, amely egyebek mellett másodfokú bírósággként járt el öt elsőfokú községi bíróság esetében, ezek a szabadkai, a magyarkanizsai, a zentai, az adai és a topolyai községi bíróságok voltak. A korabeli hivatalos adatok szerint ezeken a bíróságokon évente megközelítőleg tíz ezer eljárás folyt magyar nyelven.²² Az európai viszonylatban is ritka hivatalos nyelvi egyenrangúság gyakorlatának azok a politikai változások vetettek véget, amelyek Slobodan Milošević erősödésével kezdődtek meg, és amelyek a vajdasági autonómia teljes leépítését, az állam centralizációját, a szerb nacionalizmus felerősödését és nemzetiségek jogainak szűkítését eredményezték. Ennek a folyamatnak az egyik célja, de inkább járulékos következménye volt az a nyelvpolitika, amely részben felszámolta, részben szűkítette a magyar nyelv használatát az államszervezetben belül. Ez 1991-ben kapott jogi megerősítést a már említett szerbiai nyelvtörvénnyel. Ezt követően Szerbia hamarosan belesodródott a Délszláv háborúk sorába.

4.2. Jogászképzés az aranykorban

A magyar nyelv használata az államszervezetben elképzelhetetlen volt a magyar nyelvet, a magyar jogi szaknyelvet is ismerő jogászok és más hivatalnokok nélkül. A hetvenes és nyolcvanas években a vajdasági oktatási rendszer keretében több olyan változás történt, amely támogatta a magyar jogi nyelv használatát és fejlődését. A középfokú oktatás keretében a hetvenes-nyolcvanas években Szabadkán, Zentán és Topolyán jogász technikusai

20 BERETKA Katinka: *Kisebbségi és nyelvi jogok a titói korszakban*. In: VÁRADY Tibor (szerk.): *Délvidéki (vajdasági) magyar jogászok*. Újvidék, Vajdasági Magyar Jogász Egylet, 2020, 302–303.

21 Uo. 303–305.

22 KORHECZ (2008) i. m. 465.; KORHECZ (2008) i. m. 481.

szakok nyíltak magyar tannyelven, amelyek keretében jogi alaptudással és a magyar jogi terminológiai ismeretekkel rendelkező szakembereket képeztek, részben a különböző közigazgatási feladatokra, másrészt az egyetemi szintű jogászképzésre történő felkészítés céljából.²³ A szakközépiskolai oktatásban a szaktantárgyakat sokszor gyakorló magyar bírók és ügyészek oktatták, akik tankönyvpótló jegyzeteket is írtak.

Hasonlóan dinamikusak voltak a változások az egyetemi szintű jogászképzés terén is. Az Újvidéki Egyetem keretében 1959 óta működő jogi karon a hetvenes évek elején az akkor fiatal docens Várady Tibor kezdeményezésére a karon elkezdődött a párhuzamos, részleges magyar nyelvű jogi oktatás bevezetése.²⁴ Ebben az időszakban folyamatosan nőtt a magyar anyanyelvű jogász hallgatók száma (egy-egy évfolyamon akár ötven magyar hallgató is tanult), és ezzel párhuzamosan a karon oktató magyar tanársegédek és tanárok száma is folyamatosan nőtt. Órákat és gyakorlatokat, vagy csak gyakorlatokat lehetett látogatni tizenegy tantárgyból a karon.²⁵ Hamarosan megalakult a négy nemzetiségi nyelvű lektorátus is (magyar, szlovák, román, ruszin) szaklektorokkal az élükön. Így választható tantárgyként lehetővé vált, hogy a hallgatók a magyar jogi terminológiából kollokviumot szerezzenek. Várady Tibor, Szalma József és mások egyetemi tankönyveket és jegyzeteket is írtak magyar nyelven.

A magyar nyelv háttérbe szorulása az államszervezetben a kilencvenes évek legelején, a nacionalizmus és háborúskodás előretörésével kerékbe törte a magyar nyelvű oktatást is az újvidéki jogi karon, sőt, Várady Tibor 1993-ban bekövetkezett, kikényszerített távozása után új magyar oktatók nem nyertek felvételt az egyetemen, és nagyban csökkent a magyar joghallgatók száma is.²⁶ Ez pedig mindennél jobban illusztrálja az állapotokat.

23 Jugoszláviában a XX. század hetvenes-nyolcvanas éveiben a gimnáziumokat teljesen kiszorította a szakközépiskolai oktatás. Nem csak szakmunkásképző középiskolák működtek, de az egyetemre felkészítő természettudományi és társadalomtudományi szakirányultságú szakközépiskolák is. Létezett középiskolai jogászképzés, pedagógusképzés, kulturológus képzés, matematikai, fizikai vegyészeti képzés stb.

24 VÁRADY Tibor: Magyar nyelvű egyetemi oktatás az újvidéki jogi karon. Egy kísérlet 50 év távlatából. *Korunk*, 2020/3, 45.

25 Uo. 47.

26 A kilencvenes évektől egészen napjainkig egyetlen magyar nemzetiségű oktató jutott be az újvidéki egyetem jogi karára, Dudás Attila személyében.

5. Esélyek és lehetőségek

Ennek a tanulmánynak az előző fejezeteiben a magyar jogi szaknyelv, a jogászképzés, a magyar nyelv hivatalos használatának jelenlegi állapotát és múltjának fényes pillanatait igyekeztem összefoglalni. A tények kevés jóval biztatnak bennünket. A ma is aránylag kedvező jogi keretek ellenére a magyar jogi szaknyelv folyamatos térvesztése látványos és erőteljes, a magyar anyanyelvű jogászok lassan eltűnnek az államszervezetből, a jogi karok katedráiról, de a hallgatói padosorokból is. Mindazonáltal számos esély és lehetőség kínálkozik arra, hogy a nyelvi térvesztést a vajdasági magyar közösség mérsékelni, lassítani tudja. Sőt, esetéenként új lendületet is lehetne adni a magyar jogi szaknyelv terjedéséhez. A fentiekben említettem, hogy Szerbiában nincs kellő politikai akarat arra, hogy a magyar nyelv hivatalos használatára vonatkozó törvényeket következetesen végrehajtsák, hogy a nyelvi jogokat tiszteletben tartsák. A történelmi csúcson levő szerb–magyar kormányközi kapcsolatok ezen a téren nem hoztak változást, és kevés esély van arra, hogy ez a jövőben változzon. Mindazonáltal, amennyiben a VMSZ és a Magyar Kormányzat is kellő súllyal támogatná a nyelvi jogok érvényesítésének kérdését, a szerb kormányzat nyelvi politikáját is korrigálni lehetne, legalább részben. Ugyanakkor, a szerb kormányzat aktív támogatása nélkül is számos olyan intézkedést lehetne foganatosítani, amely erősíthetné a magyar nyelv és különösen a magyar jogi szaknyelv állapotát és használatát. Az alábbiakban ezeket kívánjuk röviden ismertetni.

5.1. *A magyar többségű és vezetésű önkormányzatok*

A legnagyobb helyi igény a magyar nyelv hivatalos használatára az államhatalmi szervezeten belül a kompakt, magyar többségű településeken található, és ugyancsak ezeken a településeken adottak a leginkább az ehhez szükséges humán erőforrások, pénzügyi keretek, és talán a szükséges politikai akarat is. A szerbiai magyarok három járási jellegű önkormányzatban alkotják a helyi lakosság nagy többségét, ezek Magyarakanizsa, Zenta és Topolya községek. Ezen önkormányzatok szerveiben hagyományosan magyar nemzetiségű politikusok gyakorolják a helyi hatalmat. Ezeken kívül, Csóka és Kishegyes községekben a magyarok alkotják a helyi lakosság relatív többségét, de nagyon hasonló a helyzet Szabadkán és Óbecsén is, ahol a legutóbbi népszámlálásig ugyancsak a magyarok alkották a helyi többséget. A felsorolt önkormányzatokban, különösen Magyarakanizsán, Zentán és Topolyán, az önkormányzati

szervek sokat tehetnének azért, hogy a magyar jogi szaknyelv elterjedtebb legyen a közigazgatási és egyéb ügyek intézése során. A képviselő testületek munkájában a magyar nyelv, szóban és írásban rendszeresen használatban van, és érvényes ez a választási folyamat során használt dokumentációra és a közfeliratok jelentős részére is. Amennyiben betekintünk a digitális térbe, ott a következőket tapasztalhatjuk. A magyarkanizsai, a zentai és a topolyai önkormányzatok hivatalos weboldalán sok adat és dokumentum hozzáférhető magyar nyelven is, és hasonló a helyzet a szabadkai, és a kishegyesi önkormányzatok esetében is. Óbecse és Csóka esetében a magyar nyelvű okiratok, tájékoztatások már csak ritkán hozzáférhetőek. A magyar nyelvű elektronikus ügyintézés lehetősége nem adott a weboldalakon, és az önkormányzati alapítású közművállalatok és közintézmények weboldalai is hiánysak, ami a magyar nyelvű ügyintézés lehetőségeit illeti. Ebben a tekintetben lenne mit tenni. A magyar jogi szaknyelv szempontjából az e-közigazgatás nyújtotta lehetőségek életre hívásán túl fontos lenne lehetővé tenni, hogy a közmű-vállalatokban és közintézményekben is javuljon a magyar jogi szaknyelv helyzete. Ennek keretében be lehetne vezetni, hogy a közművállalatok és közintézmények szerb–magyar, kétnyelvű szerződéseket kössenek a felhasználókkal a szolgáltatásaikról (szemétszállítás, távfűtési szolgáltatás, ivóvíz és szennyvízelvezetés, napközis és óvodai ellátás stb.), de a munkaszerződések esetében is be lehetne vezetni a kétnyelvűséget. Ezzel a magyar nyelvű ügyfelek tájékozottsága és jogvédelme is erősödne, de a magyar jogi szaknyelv is teret nyerhetne, feléledhetne a hibernáltság állapotából. A fenti intézkedéseket ki lehetne terjeszteni a három magyar többségű és vezetésű önkormányzatokon kívül azokra az önkormányzatokra is, amelyekben sok magyar él, és a magyar az egyik hivatalos nyelv, de a magyarok a helyi lakosságban is kisebbséget alkotnak. Természetesen ezekben az esetekben a magyar politikai szervezet szándéka és akarata önmagában nem elegendő az eredményhez.

5.2. *Magyar Nemzeti Tanács*

A Magyar Nemzeti Tanács a szerbiai magyarok választott önkormányzata, a nem területi autonómia Szerbiában törvényesített szervezete, amely először 2002 végén jött létre törvényes keretek között, 2010 óta pedig külön választói névjegyzék alapján, tagjait részarányos választási rendszerben, maguk a választójoggal rendelkező szerbiai magyarok választják meg, ugyanúgy, ahogy a többi elismert szerbiai kisebbség is megválasztja a saját nemzeti önkormányzatát. A MNT képviseli a magyar közösséget és közhatalmi jogosítványokkal

rendelkezik, közintézményeket alapít és igazgat a társadalmi élet négy területén, ezek az oktatás, a kultúra, a tájékoztatás és a hivatalos nyelvhasználat. Ez utóbbi terület különösen fontos a jogi szaknyelv megőrzése és fejlesztése tekintetében. A MNT ezen a területen két csapás mentén tevékenykedik, immár két évtizede pótolhatatlan, és egyedülálló tevékenységet folytat.

Az első csapás, a magyar jogi szaknyelv használata a mindennapi működése és feladatellátása során. Az MNT, mint közhatalmi feladatokat ellátó, demokratikusan megválasztott szervezet döntően magyar nyelven működik, szóban és írásban egyaránt. Ülései magyar nyelven zajlanak, magyar jogi aktusokat: döntéseket, határozatokat, végzéseket, szabályzatokat, szerződéseket alkot. Évente akár ezres nagyságrendben ítél oda támogatásokat, amelyekről írásban, magyar nyelven szerződik a támogatások felhasználóival. A VMSZ Szerbia egyetlen hatósága, amelynek során a magyar jogi szaknyelv a működés és feladatellátás első nyelve. Tekintettel arra, hogy az MNT sokezer magyar természetes személlyel és szervezettel állt és áll rendszeres kapcsolatban, ezzel élte a magyar jogi szaknyelvet.

A második csapást az MNT jogosítványai képzik a magyar nyelv hivatalos használata területén. Ennek keretében az MNT nyomon követi a magyar nyelv hivatalos használatát, felügyeletet kezdeményezhet ezen a téren, jogi tanácsadást biztosít a nyelvhasználattal kapcsolatos jogsértés miatt az MNT-hez fordulóknak, valamint elkészíti a hivatalos nyelvhasználatra vonatkozó fejlesztési stratégiát és cselekvési terveket. Ezen második csapás kapcsán az MNT lendülete lankadni látszik az elmúlt öt-hat éves időszakban. Amíg 2016-ig a hivatalos nyelvhasználat területén aktív jogvédelem folyt,²⁷ addig azt követően az MNT mintha konfliktuskerülő cselekvést választott volna. Egyrészt többéves késéssel fogadta el csak az aktuális hivatalos nyelvhasználati stratégiáját,²⁸ másrészt a nyelvi jogok megsértésének feltárása helyett inkább a szakfordítói munka támogatására helyezte a hangsúlyt, valamint együttműködést kezdeményezett a budapesti Országos Fordító és Fordítás-hitelesítő Irodával.

27 VÁRKONYI Zsolt – KÓKAI Péter (szerk.): *A MAGYAR NEMZETI TANÁCS NÉGY ÉVE 2010. 6. 30 – 2014.6.30.* Szabadka, Magyar Nemzeti Tanács, 2014, 33–44.

28 *A MAGYAR NEMZETI TANÁCS HIVATALOS NYELV- ÉS ÍRÁSHASZNÁLATI STRATÉGIÁJA 2021–2026*, <https://www.mnt.org.rs/dokumentum/nyelvhasznalati-strategia-2021-2026> (2022. 10. 23.)

5.3. A Magyar Jogász Egylet és lehetőségei

2016 végén, a magyarországi kormányzat, valamint a vezető vajdasági magyar párt anyagi és politikai támogatásával megalakult a Vajdasági Magyar Jogász Egylet (VMJE), amelynek célja között szerepel a vajdasági magyar jogászok szakmai szerveződése, a jogász szakma és a jogi ismeretek népszerűsítése, szakmai képzések szervezése, a magyar jogi szaknyelv ápolása, konferenciák rendezése és magyar nyelvű szakmai publikációk kiadása.²⁹ A VMJE mára több mint 180 okleveles jogászt és jogtanhallgatót tömörít, eddig négy szakmai kötetet adott ki, és évente általában egy-két szakmai konferenciát szervezett meg. Annak ellenére, hogy az elmúlt évek során a VMJE nem volt képes a szervezet munkájába bekapcsolni a gyakorló, vajdasági magyar jogászok többségét, az egylet megalakítása, annak céljai és az eddigi tevékenysége mindenképpen fontos a magyar jogi szaknyelv és a hivatalos nyelvhasználat előmozdítása céljából. Amennyiben a jogászegylet képes lenne a jövőben nagyobb mértékben a soraiba integrálni a magyar jogi szaknyelvet jól ismerő gyakorló ügyvédek, bírókat, egyetemi oktatókat, akkor a jogászegylet olyan folyamatokat tudna generálni, amelyek több területen a magyar jogi szaknyelv térnyerését eredményezhetnék. Ennek egyik módja lehetne, hogy ezek az ügyvédek, a magyar ügyfelek esetében, magyar nyelvű keresetekkel indítanák el a bírósági eljárásokat, magyar nyelvű szerződéseket készítenének stb.

6. Összegzés

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a magyar jogi szaknyelv helyzete és állapota nagymértékben kifejezi azt, hogy a szerbiai államszervezet csak kismértékben működik magyar nyelven. A nyelv romló helyzetére ugyancsak hat a magyar közösség folyamatos demográfiai térvesztése is. Mindazonáltal a szerbiai jogi és politikai környezet az előrelépés lehetőségét is magában hordozza, ehhez azonban minél előbb erősíteni kellene a magyarok jelenlétét a jogászképzésben, mert ez az egyik fontos feltétele a magyar nyelv elterjesztésének a szerbiai államszervezet keretében.

29 Lásd bővebben: <https://www.vmje.rs/onamalist.php> (2023. 05. 20.)